

Verdere uitbreiding van *Meconema meridionale*

Jan J. Wieringa

Tussenweg 35

NL-6532 ZD Nijmegen

Henk A. Gaasbeek

Schaarweide 14

NL-3075 RC Rotterdam

Summary: New expansion records for *Meconema meridionale*

The past decade has shown a considerable extension of *M. meridionale* towards central and northern Europe. Two new records from Saint Mihiel (France, Meuse) and Vienna show that the species is still expanding. The Vienna record fits earlier expansion records which are also from cities. This might be explained by dispersal by cars, but given the distribution pattern it can also, and probably better, be explained by bulk transport over large rivers. The Vienna specimen can be considered as a traffic victim; possibly looking for 'traffic victims' is a good method for finding this species in August and September.

Résumé: Nouvelles données sur l'expansion de *Meconema meridionale*

Les dix dernières années, *M. meridionale* s'est répandu considérablement vers l'Europe centrale et septentrionale. Deux nouvelles données de Saint Mihiel (France, Meuse) et de Vienne confirment l'expansion de l'espèce. Celle de Vienne se place dans l'expansion observée dans les villes. Peut-être l'espèce est-elle transportée par des voitures, bien que la forme de l'aire de distribution puisse également pointer vers un transport involontaire par des bateaux. Il s'agissait d'une victime du trafic de la ville. La recherche de telles victimes pendant les mois d'août et de septembre pourrait être une bonne méthode d'observation.

De laatste jaren wordt uit tal van Europese landen melding gemaakt van uitbreiding van *Meconema meridionale* Costa. Kleukers et al. (1997: 136) geven een overzichtskaart van de Europese verspreiding. In aanvulling op deze kaart is de soort het afgelopen jaar op twee nieuwe plaatsen aangetroffen (figuur 1).

Henk Gaasbeek trof een ♀ van deze soort op 14.VIII.1997 aan bij Saint Mihiel (Frankrijk, dept. Meuse, ca. 48°54'N 5°32'E) op een open vlakte in het Maas stroomdal met veel grassen en Cyperaceae en een enkele wilg (*Salix*), esdoorn (*Acer*) en Liguster (*Ligustrum*). Deze vindplaats ligt weliswaar omsloten door oudere vindplaatsen van de soort, maar toch ca. 100 km van de dichtstbijzijnde reeds bekende lokatie.

Jan Wieringa trof op 27.VIII.1997 een ♂ aan in Wenen voor de deur van het Institut für Botanik aan de Rennweg (48°11.7'N 16°23.0'E, in collectie J.J. Wieringa) onder een grote boom (waarschijnlijk betrof het een plataan) waar het dier blijkbaar uit was gevallen en vervolgens licht beschadigd was geraakt door passerende voetgangers. Deze waarneming wijst op een verder uitbreiding van de soort naar centraal Europa, de

dichtstbijzijnde bekende vindplaatsen liggen op zo'n 200 km afstand.

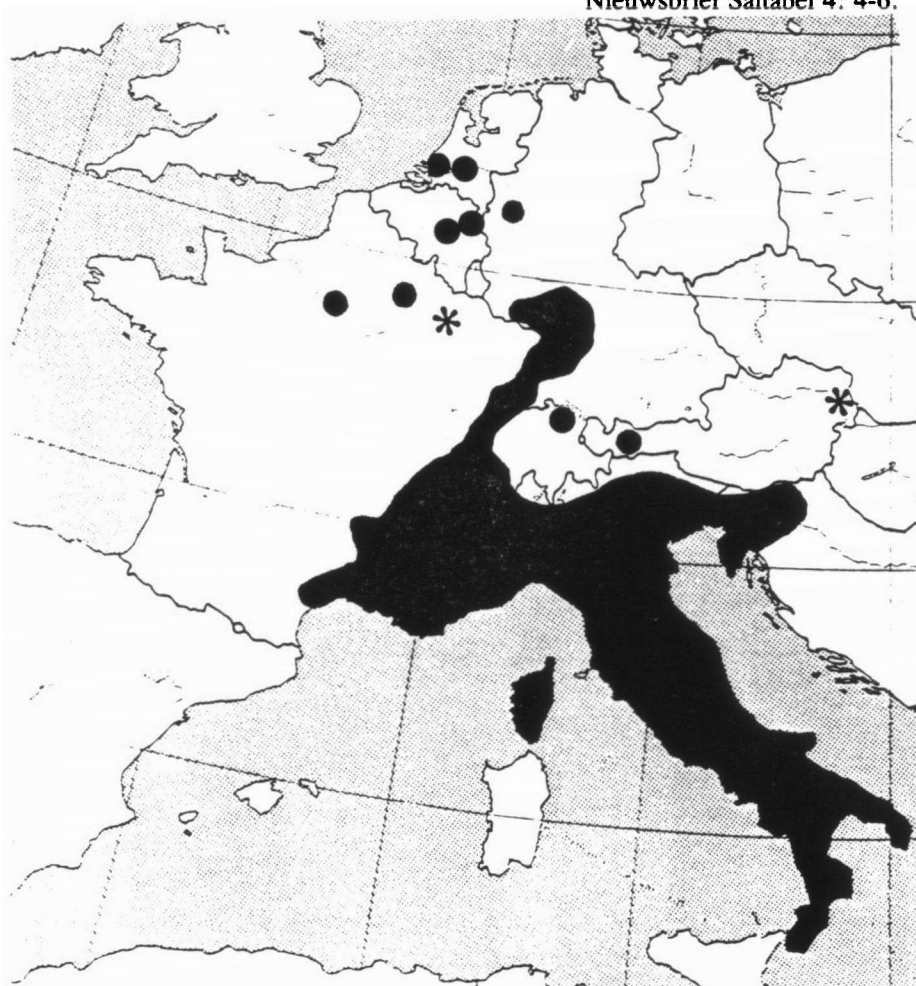
De waarneming uit Wenen past wederom goed in de theorie van Tröger (1986, verder uitgebreid door van As & Kleukers, 1994) dat de soort zich uitbreidt door mee te liften met auto's waardoor nieuwe populaties vooral ontstaan in de stedelijke omgeving. De waarneming uit Saint Mihiel was weliswaar uit de vrije natuur, maar toch ook dicht bij een redelijk grote plaats.

Uit uitbreiding van de verspreiding zou echter ook een andere conclusie kunnen worden getrokken, en wel dat *M. meridionale* zich misschien niet zo zeer met auto's als wel via bulktransport van hout of grond met schepen over Europa heeft weten te verspreiden. Het is namelijk opvallend dat de hoofduitbreiding zich langs de Rijn heeft afgespeeld, terwijl andere nieuwe vindplaatsen zich bevinden in de buurt van de Maas en Seine. Ook de beide hier vermeldde nieuwe vindplaatsen waren niet ver van grote rivieren: de Maas en de Donau. Na lange afstandstransport over rivieren, kan er natuurlijk altijd nog korte afstandstransport plaatsvinden d.m.v. auto's, maar we moeten ons afvragen of

lange afstandstransport door auto's wel heel aannemelijk is: de meeste beestjes zullen al heel snel van de auto afwaaien. De waarneming van Couvreur (1996) langs een autosnelweg duidt echter wel heel sterk op verspreiding via auto's, echter deze vindplaats was niet heel ver (15 km) van de Maas vandaan. Als de soort ook in Namen (langs de Maas) voorkomt, dan kan hij met een kleine lift al in Aishe-en-Refail gekomen zijn. Het feit dat het dier uit Wenen als 'verkeersslachtoffer' kan worden aangemerkt is opmerkelijk: de verwante soort *Meconema thalassinum* (Degeer) is goed te inventariseren door naar verkeersslachtoffers te zoeken (Wieringa, 1990). Volgens Kleukers et al. (1997) is *M. meridionale* vooral goed te vinden door in oktober en november (na de bladval) op warme plaatsen zoals muren te gaan kijken. Mogelijk is het zoeken naar verkeersslachtoffers een goede methode om de soort eerder in het seizoen te vinden.

Literatuur

- As, B. van & R.M.J.C. Kleukers, 1994. *Meconema meridionale*, de zuidelijke boomsprinkhaan, nieuw voor Nederland (Orthoptera: Tettigonidae). — Ent. Ber., Amst. 54: 181–185.
- Couvreur, J.-M., 1996. *Meconema meridionale* (Vosta, 1860) observée pour la première fois en Belgique à Aishe-en-Refail (commune d'Eghezée, province de Namur): une espèce attendue. — Nieuwsbrief Saltavel 14: 13–14.
- Kleukers, R.M.J.C., E.J. van Nieukerken, B. Odé, L.P.M. Willemse & W.K.R.E. van Wingerden, 1997. De sprinkhanen en krekels van Nederland (Orthoptera). — Nederlandse Fauna I. NNM, KNNV & EIS-NL, Leiden.
- Tröger, E.J., 1986. Die Südliche Eichenschrecke, *Meconema meridionale* Costa (Saltatoria: Ensifera: Meconematidae), erobert die Städte am Oberrhein. — Ent. Z. 96: 229–232.
- Wieringa, J.J., 1990. De vergeten rechtvleugeligen. — Nieuwsbrief Saltabel 4: 4–6.

Figuur 1: Verspreiding van *Meconema meridionale* / distribution of *Meconema meridionale*. Aangepast naar / adapted after: van As & Kleukers (1994), Kleukers et al. (1997) en Couvreur (1996). * = nieuwe vindplaatsen / new records.